# Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis

2026-10-07, bylos Nr. e3K-3-120-1075/2026

**Teismas:** Lietuvos Aukščiausiasis Teismas
**Dokumentas:** Nutartis
**Data:** 2026-10-07
**Bylos Nr.:** e3K-3-120-1075/2026
**Teisminio proceso Nr.:** 2-68-3-10783-2024-6
**Bylos rūšis:** civilinė byla
**Instancija:** Kasacinė instancija

Civilinė byla Nr. e3K-3-120-1075/2026 Teisminio proceso Nr. 2-68-3-10783-2024-6 Procesinio sprendimo kategorijos: 2.6.1.4; 2.6.2.1; 2.6.2.5; 2.6.18.3; 3.1.7.6 (S)

**LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS**
**N U T A R T I S LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU**
**2026 m. spalio 7 d. Vilnius**

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (kolegijos pirmininkės ir pranešėjos), Andžej Maciejevski ir Egidijos Tamošiūnienės, teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovės uždarosios akcinės bendrovės „Embrakus“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2026 m. vasario 12 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės likviduojamos dėl bankroto uždarosios akcinės bendrovės „Stratonas“ ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Embrakus“ dėl skolos ir delspinigių priteisimo bei įskaitymų pripažinimo negaliojančiais, tretieji asmenys, nepareiškiantys savarankiškų reikalavimų, uždaroji akcinė bendrovė „Mo Garden 1“, uždaroji akcinė bendrovė „Bonsela“, uždaroji akcinė bendrovė „R.H.R. LT“, uždaroji akcinė bendrovė „Draugestina“, uždaroji akcinė bendrovė „PROF Statybos“, uždaroji akcinė bendrovė „Radauga“.

## Aprašomoji dalis

**Teisėjų kolegija nustatė:**

**I. Ginčo esmė**

Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių užsakovo teisę sulaikyti mokėjimus, kaip rangovo prievolių pagal statybos rangos sutartį užtikrinimo priemonę, taip pat teismo teisę sumažinti aiškiai per dideles netesybas, delspinigių skaičiavimo taisykles, ir proceso teisės normų, reglamentuojančių bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisykles, aiškinimo ir taikymo.

Ieškovė, patikslinusi ieškinį, prašė:

priteisti iš atsakovės 105 066,61 Eur skolą, 3 782,37 Eur delspinigius, 6 proc. dydžio metines palūkanas už priteistą sumą nuo kreipimosi į teismą dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo;

pripažinti negaliojančiu atsakovės 2023 m. sausio 21 d. pranešimu atliktą vienašališką 94 044,81 Eur delspinigių įskaitymą;

pripažinti negaliojančiu atsakovės 2023 m. vasario 12 d. pranešimu atliktą vienašališką 20 820,31 Eur įskaitymą (iš bendros 93 174,45 Eur sumos);

priteisti iš atsakovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

Ieškovė nurodė, kad 2022 m. balandžio mėn. atsakovės UAB ,,Embrakus“ direktorius N. J. pasiūlė pažįstamam V. S. (V. S.) partnerystę statybos sektoriuje. N. J. ir V. S. įsteigė UAB ,,Stratonas“, tapdami šios bendrovės akcininkais (abiem priklausė po 50 proc. akcijų), o bendrovės direktoriumi paskirtas V. S. Atsakovė turėjo reikiamus leidimus statyboms ir atestatą bei sutartis dėl atidėtų mokėjimų su medžiagų tiekėjais, o įsteigta naujoji įmonė ,,Stratonas“ negalėjo dalyvauti didesnių objektų statybose, todėl sutartys buvo sudaromos per atsakovę, o darbus atlikdavo ieškovė.

Šalys 2022 m. gegužės 30 d. sudarė statybos rangos sutartį (toliau – ir Sutartis) užsakovės UAB ,,Mo Garden 1“ projektui  gyvenamųjų namų Vilniuje, Mozūriškių g. 182, statyba (toliau – ir Statybos objektas)  įgyvendinti. Ieškovė pasitelkė subrangovus, turėjusius atlikti fasado šiltinimo ir armavimo darbus. Šie darbai buvo vykdomi, tačiau buvo atsiliekama nuo sutarto grafiko, nes atsakovė vėluodavo atsiskaityti su ieškove. Dėl to ieškovė nebegalėjo atsiskaityti su subrangovais, šie sumažino savo darbuotojų skaičių, o vėliau apskritai atsisakė dirbti su ieškove ir nutraukė pasirašytas sutartis. Dėl negalėjimo atsiskaityti su subrangovais ieškovei buvo iškelta bankroto byla.

Ieškovei pareikalavus, kad atsakovė sumokėtų už atliktus ir perduotus darbus, atsakovė 2023 m. sausio 17 d. pranešimu informavo ieškovę, kad vienašališkai nutraukia Sutartį ir sulaiko mokėjimus. Ieškovės teigimu, atsakovė teikė nepagrįstas pretenzijas dėl darbų trūkumų, nors buvo gavusi pinigus iš užsakovės UAB ,,Mo Garden 1“ ir ši priekaištų dėl atliktų darbų neturėjo. Nutraukus Sutartį, darbus perėmė kiti užsakovės UAB ,,Mo Garden 1“ pasamdyti rangovai.

Ieškovė nurodė, kad atsakovė už atliktus darbus atsiskaitė tik iš dalies ir liko skolinga 105 066,61 Eur. Nuo šios sumos pagal Sutartį apskaičiuoti delspinigiai sudaro 3 782,37 Eur. Ieškovės teigimu, atsakovė nepagrįstai priskaičiavo 94 044,81 Eur delspinigių ir 2023 m. sausio 21 d. pranešimu atliko vienašališką šios sumos įskaitymą, nes darbus pagal Sutartį buvo vėluojama atlikti dėl priežasčių, nepriklausančių nuo ieškovės. Be to, tokio dydžio netesybos yra neprotingai didelės, nesąžiningos ir atlieka baudinę, o ne kompensacinę funkciją. Atsakovė 2023 m. vasario 12 d. raštu pranešė, kad už pirktas statybines medžiagas atliko 93 174,45 Eur dydžio tarpusavio įsiskolinimų įskaitymą. Ieškovės teigimu, dalis šios sumos, t. y. 20 820,31 Eur, įskaityta nepagrįstai, nes atsakovė nepateikė įrodymų, patvirtinančių, kad 2022 m. gruodžio 30 d. pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) sąskaitoje faktūroje Nr. EMB00299/2 nurodytos statybinės medžiagos buvo sunaudotos Statybos objekte, o 2023 m. vasario 10 d. PVM sąskaita faktūra Nr. EMB00303 ir prie jos pridėtos sąskaitos yra išrašytos jau po Sutarties nutraukimo, kai ieškovė statybos darbų nebevykdė.

**II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė**

Vilniaus apygardos teismas 2025 m. rugsėjo 30 d. sprendimu ieškinį patenkino iš dalies:

pripažino atsakovės 2023 m. vasario 12 d. atliktą vienašališką įskaitymą dėl 6 466,02 Eur negaliojančiu;

pripažino atsakovės 2023 m. sausio 21 d. atliktą vienašališką delspinigių įskaitymą, viršijantį 47 022,41 Eur, negaliojančiu;

priteisė ieškovei iš atsakovės 53 488,43 Eur skolos, 1 925,58 Eur delspinigių, 6 proc. dydžio metines palūkanas už priteistą sumą nuo 2024 m. liepos 10 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo;

kitą ieškinio dalį atmetė;

priteisė valstybei iš atsakovės 1 056 Eur žyminį mokestį, 92,96 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, atlyginimą.

Teismas nustatė, kad šalys 2022 m. gegužės 30 d. sudarė statybos rangos darbų sutartį, pagal kurią ieškovė įsipareigojo atlikti rangos darbus objekte Vilniuje, Mozūriškių g. 182. Ieškovę ir atsakovę siejo subrangos teisiniai santykiai, nes atsakovė buvo rangovė, o trečiasis asmuo UAB ,,Mo Garden 1“ – užsakovė.

Pagal Sutarties 15.2 papunktį, darbų kaina su PVM – 914 011,39 Eur. Sutarties 15.6.1 papunktyje nustatyta, kad 95 proc. kiekvienos atsakovės patvirtintos sąskaitos faktūros sumos sumokama per 25 kalendorines dienas, atsakovei patvirtinus atitinkamą sąskaitą faktūrą. Pagal Sutarties 15.6.2 papunktį, likę 5 proc. kiekvienos atsakovės patvirtintos sąskaitos faktūros sumos sumokama per 45 kalendorines dienas, atsakovei patvirtinus „Galutinį atliktų Darbų aktą“ ir ieškovei pateikus Sutarties 16.5 papunkčio sąlygas atitinkantį garantinių įsipareigojimų įvykdymo garantinį arba laidavimo draudimo raštą. Jeigu toks garantinis arba laidavimo draudimo raštas nėra pateikiamas, visą sulaikytą sumą atsakovė sumoka ieškovei tik pasibaigus objekto Sutarties 16.5 papunktyje nurodytam pirmų 3 metų statinio garantinio termino laikotarpiui.

Teismas nustatė, kad ieškovė nėra įvykdžiusi Sutarties 16.5 papunkčio reikalavimo – pateikti atsakovei banko arba draudimo bendrovės išduotą 5 proc. nuo galutinės priimtų darbų kainos su įvertintu PVM dydžiu ir su atsakove raštu suderintą bei priimtinos formos ir turinio Sutartyje nustatytų garantinių įsipareigojimų įvykdymo garantinį raštą arba laidavimo draudimo raštą bei laidavimo draudimo liudijimo (poliso) ir mokestinio pavedimo kopijas, kad draudimo įmoka už šį draudimo bendrovės išduotą laidavimo draudimo raštą ir draudimo liudijimą yra sumokėta.

Teismas nurodė, kad Sutarties 15.6.2 ir 16.5 papunkčių sisteminis aiškinimas suponuoja išvadą, jog 5 proc. sumos sulaikymas nuo darbų perdavimo–priėmimo akte nurodytų perduotų darbų ir pagal tai išrašytos sąskaitos kvalifikuojamas kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė. Kitaip tariant, esant darbų trūkumų, sulaikyta 5 proc. suma būtų panaudota jiems pašalinti.

Sutarties 4.2 papunktyje nustatyta, kad garantinis terminas skaičiuojamas nuo objekto pripažinimo tinkamu naudoti akto išdavimo dienos. Pagal Sutarties 15.6.2 papunktį, 5 proc. mokėtiną sumą atsakovė turi teisę sulaikyti pirmų 3 metų statinio garantinio termino laikotarpiui, išskyrus tuomet, jei ieškovė pateiks Sutarties 16.5 papunkčio sąlygas atitinkantį garantinių įsipareigojimų įvykdymo garantinį arba laidavimo draudimo raštą. Teismas konstatavo, kad nė viena iš šių Sutarties sąlygų nėra įvykdyta, t. y.: a) objektai Vilniuje, Mozūriškių g. 182, nėra pripažinti tinkamais naudoti; b) ieškovė nepateikė laidavimo ar garantinio rašto.

Pagal ieškovės pateiktą suvestinę, bendra už darbus objekte Vilniuje, Mozūriškių g. 182, išrašytų PVM sąskaitų faktūrų suma sudaro 327 211,11 Eur. Vadovaujantis Sutarties sąlygomis, atsakovė turi teisę sulaikyti 5 proc. nuo šios sumos, t. y. 16 360,56 Eur. Teismas pažymėjo, kad ieškovė į ieškinio sumą nepagrįstai įtraukė 3 252,38 Eur sumą, sulaikytą už darbus objekte Vilniuje, Linkmenų g. 15. Ieškovės sudarytoje lentelėje „Atsiskaitymai su įmone UAB „Embrakus“ nurodyta, kad iš 105 066,61 Eur bendros reikalaujamos sumos 19 612,92 Eur sudaro sulaikymai: 16 360,56 Eur už objektą Mozūriškių g. (dėl kurio vyksta ginčas) ir 3 252,38 Eur už objektą Linkmenų g.

Teismas taip pat nustatė, kad objekto Vilniuje, Mozūriškių g. 182, statybos darbų užsakovė UAB ,,MO Garden 1“ ir atsakovė susitarė dėl darbų apimčių sumažinimo iki kokybiškai atliktų. Atsakovės, kaip rangovės, prievolės baigėsi šalių susitarimu (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau  CK) 6.125 straipsnis) ir atsakovė nebėra atsakinga už statybos rezultatą – statinio statybos užbaigimą 100 proc., kuris įforminamas juridiniu faktu – pripažįstant statinį tinkamu naudoti. Teismas konstatavo, kad, esant tokiai faktinei situacijai, kai baigėsi atsakovės sutartiniai santykiai su užsakove UAB ,,MO Garden 1“ ir ši kreipėsi į kitus rangovus dėl statybos darbų užbaigimo, nėra protinga remtis sulaikymo teise, ją siejant su statinio garantinio termino laikotarpio aplinkybe (CK 1.5 straipsnis). Kitoks šalių sutartinių santykių aiškinimas pažeistų protingumo ir sąžiningumo principus. Protingumo kriterijus reiškia, kad asmens veiksmus konkrečioje situacijoje būtina vertinti pagal racionalaus,

protingo asmens elgesio adekvačioje situacijoje etaloną. Užsakovei UAB „MO Garden 1“ nereikalaujant Statybos objekto užbaigti ir pateikti baigtos statybos deklaracijos, nėra racionalu ir adekvatu nemokėti, remiantis sutartine sulaikymo teise, kai Sutartis vienašališkai nutraukta. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, teismas konstatavo, kad atsakovės teisė sulaikyti 16 360,56 Eur baigėsi (CK 1.5 straipsnis, 6.671 straipsnis).

Spręsdamas dėl atsakovės vienašališkai atlikto skolos už medžiagas įskaitymo teisėtumo, teismas nurodė, kad, pagal Sutarties 1.6 papunktį, medžiagas tiekia rangovė (ieškovė). Atskiru šalių susitarimu užsakovei (atsakovei) taip pat buvo suteikta teisė patiekti medžiagas (Sutarties 3.14 papunktis). Sutarties kaina apskaičiuota su medžiagomis (Sutarties 15.2, 15.4 papunkčiai). Ieškovė nesutiko tik su 20 820,31 Eur dalimi atsakovės apskaičiuotos 93 174,45 Eur skolos už medžiagas, vienašališkai įskaitytos į atsakovės mokėtiną sumą už ieškovės perduotus darbus. Teismas, įvertinęs byloje pateiktus įrodymus, nusprendė, kad 13 989,23 Eur skola pagal 2022 m. gruodžio 30 d. PVM sąskaitą faktūrą Nr. EMB00299/2 apskaičiuota pagrįstai, o 2023 m. vasario 10 d. PVM sąskaita faktūra Nr. EMB00303 dėl 6 466,02 Eur skolos ieškovei išrašyta nepagrįstai, todėl pastarąją sumą atsakovė įskaitė neteisėtai.

Teismas, pasisakydamas dėl atsakovės priskaičiuotų delspinigių vienašališko įskaitymo teisėtumo, nurodė, kad ieškovė pripažino, jog darbus vėlavo užbaigti, nesilaikė grafiko. Pagal Sutartį, ieškovė privalėjo pateikti išankstinę avansinę sąskaitą, norėdama gauti darbų ir pirktų medžiagų apmokėjimą. Ieškovės pateikta detalizacija Nr. 1 įrodo, kad daugiau nei pusė atsakovės atliktų mokėjimų (20 iš 34) buvo atlikti avansu. Ieškovė nurodė, jog mažino darbuotojų skaičių, nes atsakovė neužtikrino darbų apmokėjimo. Tačiau ieškovė nepateikė įrodymų, jog taikė sankcijas už pavėluotą atsiskaitymą, nors turėjo teisę naudotis keliomis priemonėmis: a) skaičiuoti delspinigius (Sutarties 15.12 papunktis); b) sumažinti atliekamų darbų apimtį ir darbininkų skaičių (Sutarties 15.13 papunktis).

Teismas nustatė, kad šalys susitarė dėl tokios ieškovės atsakomybės: a) Sutarties 17.2.1 papunktyje nustatyta, jog už kiekvieną daugiau nei 5 kalendorines dienas darbus ir (ar) atskirus jų etapus pagal pagrindinį grafiką arba patikslintą mėnesinį progreso grafiką atlikti bei perduoti užsakovui pavėluotą dieną (jei vėluojama dėl rangovo kaltės) moka delspinigius, lygius 0,05 proc. nuo Sutarties kainos, bet ne mažiau nei 60 Eur; b) Sutarties 17.2.2 papunktyje nustatyta, jog už kiekvieną daugiau nei 10 kalendorinių dienų darbus ir (ar) atskirus jų etapus pagal pagrindinį grafiką arba patikslintą mėnesinį progreso grafiką atlikti bei perduoti užsakovui pavėluotą dieną (jei vėluojama dėl rangovės kaltės) moka delspinigius, lygius 0,2 proc. nuo Sutarties kainos, bet ne mažiau nei 150 Eur; c) Sutarties 17.2.3 papunktyje nustatyta, kad už neatliktus ir užsakovei priimti pateikiamus darbus moka 300 Eur dydžio baudą už kiekvieną atskirą tokio pažeidimo faktą. Be to, Sutartyje nustatyta atsakovės teisė įskaityti netesybas kaip atsiskaitymą už darbus (Sutarties 15.10 papunktis).

Teismas nurodė, kad ieškovė neginčijo apskaičiuotų netesybų dydžio, tačiau prašė jį mažinti kaip neprotingą. Teismas, įvertinęs netesybų dydį, konstatavo, kad jis neatitinka atsakovės ir ieškovės Sutartimi nustatytos atsakomybių pusiausvyros. Teismo vertinimu, ieškovė įrodė pagrindą prašyti kontroliuoti netesybų dydį, nes jos nagrinėjamoje byloje yra baudinės, nustatyti neprotingi įsipareigojimai ieškovei, pažeidžiantys lygiateisiškumo principą, suteikiantys atsakovei akivaizdų pranašumą.

Teismas nurodė, kad, pripažinus, jog netesybos aiškiai per didelės ir baudinės, o ginčas gali būti išspręstas pakeičiant Sutartį dėl netesybų dydžio, nebėra teisinio pagrindo visiškam įskaitymui, nes atsakovės reikalavimas nebėra vykdytinas. Dėl to teismas 2023 m. sausio 21 d. vienašališką įskaitymą dėl 94 044,81 Eur delspinigių pripažino iš dalies neteisėtu (CK 6.130, 6.228 straipsniai).

Atsižvelgdamas į tai, kad ieškovės atlikti darbai iš dalies buvo nekokybiški, ir tai, kad ieškovė dėl savo pačios veiksmų praleido darbų atlikimo terminus, tačiau atsakovė neįrodė realiai patirtų nuostolių, atitinkančių 94 044,81 Eur netesybas, teismas nusprendė šią sumą sumažinti 50 proc. (94 044,81 Eur / 2 = 47 022,41 Eur)

ir pripažinti atsakovės vienašališką delspinigių įskaitymą pagal 2023 m. sausio 21 d. pranešimą, viršijantį 47 022,41 Eur sumą, negaliojančiu.

Teismas, konstatavęs, kad atsakovė nepagrįstai įskaitė 6 466,02 Eur pagal 2023 m. vasario 10 d. PVM sąskaitą faktūrą Nr. EMB00303, ir dėl to pripažinęs iš dalies negaliojančiu 2023 m. vasario 12 d. vienašališką įskaitymą, taip pat konstatavęs, kad atsakovės vienašališkas delspinigių įskaitymas pagal 2023 m. sausio 21 d. pranešimą, viršijantis 47 022,41 Eur sumą, pripažintinas negaliojančiu, nusprendė iš atsakovės ieškovės naudai priteisti iš viso 53 488,43 Eur skolos.

Teismas nurodė, kad atsakovė neprašė pripažinti ieškovės priskaičiuotų netesybų pagal Sutarties 15.12 papunktį per didelėmis, be to, šis dydis pagal kasacinio teismo praktiką laikomas protingu. Ieškovė neįrodė prašomos priteisti visos skolos pagrįstumo, todėl teismas ieškovės reikalavimą dėl delspinigių priteisimo patenkino iš dalies, pagal priteistą sumą, t. y. priteisė 1 925,58 Eur delspinigių (53 488,43 Eur skolos × 0,02 proc. × 180 dienų).

Pasisakydamas dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo, teismas nustatė, kad ieškovė už advokato teisinę pagalbą sumokėjo: 2 000 Eur už įrodymų rinkimą ir dubliko parengimą, 1 000 Eur už patikslinto ieškinio parengimą ir atstovavimą teismo posėdžiuose, taip pat apmokėjo dvi sąskaitas po 300 Eur už atstovavimą teismo posėdžiuose. Atsakovė patyrė 1 800 Eur dydžio bylinėjimosi išlaidas už atsiliepimo į ieškinį parengimą ir apmokėjo tris sąskaitas po 250 Eur už atstovavimą teismo posėdžiuose. Teismas konstatavo, kad šalių išlaidos atitinka rekomenduojamus dydžius pagal Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 (2015 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 1R-77 redakcija) patvirtintas Rekomendacijas dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (toliau  Rekomendacijos).

Atsižvelgdamas į tai, kad iš esmės patenkinta pusė ieškinio reikalavimų, ieškovės ieškinio tikslinimas po dubliko pateikimo lėmė didesnes atsakovės teisinės pagalbos išlaidas, tačiau abi šalys vienodai nebendradarbiavo su teismu ir dėl to užsitęsė teismo procesas, teismas nusprendė nepriteisti šalių patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo vienai iš kitos, nes iš esmės byla išspręsta proporcingai kiekvienos iš jų naudai (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau  ir CPK) 93 straipsnio 4 dalis).

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės ir atsakovės apeliacinius skundus, 2026 m. vasario 12 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko iš esmės nepakeistą, patikslino jo rezoliucinę dalį, nurodydama, kad ieškovei iš atsakovės priteisiama 69 848,99 Eur skolos, 2 514,56 Eur delspinigių ir 6 proc. dydžio metinės palūkanos už priteistą 72 363,55 Eur sumą nuo 2024 m. liepos 10 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; valstybei iš atsakovės priteisiama 1 056 Eur žyminis mokestis ir 92,96 Eur procesinių dokumentų siuntimo išlaidų atlyginimas.

Kolegija nustatė, kad ieškovė iš viso atliko darbų (įskaitant panaudotas statybines medžiagas) už 392 258,43 Eur, pati atsakovė patiekė ieškovei statybinių medžiagų už 72 644,60 Eur ir apmokėjo ieškovei 214 547,22 Eur (skolos likutis 101 814,23 Eur, įvertinus nepagrįstai apskaičiuotus 3 252,38 Eur už kitą statybos objektą). Kolegijos vertinimu, ieškovė nepagrįstai teigė, kad darbai vėlavo dėl atsakovės neatsiskaitymo už atliktus darbus. Rangos darbai pagal Sutartį turėjo būti atlikti iki 2022 m. lapkričio 15 d. Ieškovės PVM sąskaitos faktūros, kuriomis grindžiama ieškiniu prašoma priteisti skola, išrašytos po Sutartyje nustatytos darbų pabaigos, todėl kolegija konstatavo, kad atsakovė iki Sutartyje nustatytos darbų pabaigos bendradarbiavo su ieškove, t. y. su ja atsiskaitė iš esmės tinkamai, tiekė jai statybines medžiagas, už jas ieškovė liko skolinga. Kolegija nurodė, kad jei atsakovės neatsiskaitymas laiku su ieškove būtų sisteminio pobūdžio ir tai lemtų ieškovės negalėjimą atsiskaityti su kitais jos iniciatyva pasamdytais subrangovais, tai ieškovė būtų pasinaudojusi Sutartyje nustatytomis teisėmis skaičiuoti delspinigius ir (ar) stabdyti darbus ar mažinti darbuotojų skaičių objekte, tačiau byloje nėra duomenų,

jog ieškovė būtų tai padariusi. Priešingai, byloje nėra ginčo, kad ieškovė nuo pat darbų atlikimo pradžios nesilaikė Sutarties sąlygų, t. y. pagal Sutarties priedą Nr. 1 (darbų sąmata) ieškovė įsipareigojo darbams vykdyti skirti ne mažesnę nei 10 darbuotojų brigadą, kuri objekte privalo būti kiekvieną darbo dieną. Ieškovė patvirtino, kad toks darbuotojų skaičius objekte darbams vykdyti sutartiniais terminais yra pakankamas ir, vėluojant laikytis sutartinių terminų, nedelsiant bus skiriama papildomų pajėgumų. Nepaisant prisiimtų įsipareigojimų, byloje nėra ginčo, kad objekte dirbo mažiau darbuotojų, nei sutarta, todėl akivaizdu, jog ieškovė vėlavimą nepagrįstai sieja su atsakovės vėlavimu atsiskaityti už atliktus darbus, juolab kad pretenzijas ieškovė pradėjo reikšti nuo 2023 m. vasario 1 d., t. y. po atsakovės atlikto ir ieškovės neginčijamo vienašališko Sutarties nutraukimo 19.1.1 papunkčio pagrindu dėl ieškovės vėlavimo atlikti rangos darbus Sutartyje nustatytu terminu.

Kolegijos vertinimu, pirmosios instancijos teismas, sumažindamas delspinigių dydį 50 proc., pagrįstai esminę reikšmę suteikė ne tik aplinkybei, kad atsakovė neįrodinėjo konkretaus patirtų nuostolių dydžio, bet ir tam, jog netesybų dydis neatitinka Sutarties šalių įsipareigojimų pusiausvyros. Pagal Sutartį, ieškovė turėjo teisę į 0,02 proc. netesybas nuo atsakovės nesumokėtos sumos, o atsakovė – į 0,05 proc. (nuo 6 vėlavimo dienos) ir į 0,2 proc. (nuo 11 dienos) netesybas nuo Sutarties kainos (755 381,32 Eur). Kitaip tariant, atsakovė pagal Sutartį turėjo teisę į kelis kartus didesnes netesybas nei ieškovė. Akivaizdu, kad šalių sudarytoje Sutartyje ieškovei nustatytos netesybos yra neprotingos ir baudinio pobūdžio. Nors atsakovė didesnį netesybų dydį grindė savo, kaip rangovės, didesne atsakomybe užsakovei, tačiau byloje nėra duomenų, kad užsakovė būtų taikiusi atsakovei kokią nors atsakomybę ar būtų reiškusi kokias nors pretenzijas dėl netinkamo rangos sutarties įvykdymo. Nors atsakovė teigė, kad ieškovė vėlavo atlikti darbus, juos atliko su trūkumais, nustatytos aplinkybės patvirtina, jog 2023 m. balandžio 18 d. susitarimu užsakovė UAB „Mo Garden 1“ ir atsakovė susitarė dėl darbų apimčių sumažinimo iki jau faktiškai ir kokybiškai atliktų darbų. Be to, pagal šalių sudarytos Sutarties 12.1.7 papunktį, jeigu šalys nesutaria dėl atliktų darbų tinkamumo, dėl jo yra sprendžiama pagal nepriklausomo eksperto išvadą, kuri yra privaloma šalims. Tačiau byloje nėra duomenų, jog šalys dėl atliktų darbų kokybės kreipėsi į nepriklausomą ekspertą. Atliktų darbų trūkumai taip pat neatsispindi pateiktuose statybos žurnaluose, nes juose įrašyti tik užsakovės ir atsakovės priimti darbai.

Kolegija nurodė, kad byloje nėra ginčo, jog Statybos objektas iki šiol nėra užbaigtas, o atsakovės ir užsakovės susitarimą nevykdyti darbų (t. y. iš esmės Sutarties nutraukimą) lėmė ne vėlavimas atlikti darbus ar jų kokybė, o atsakovės elgesys, neatskleidžiant užsakovei duomenų dėl darbų atlikimo, pasitelkiant ieškovę. Tai reiškia, kad užsakovės ir atsakovės anksčiau fiksuoti ieškovės netinkamai atliktų darbų trūkumai ir vėlavimas atlikti darbus neturėjo reikšmingos įtakos objekto statybos darbų eigai. Be to, atsakovė 2023 m. birželio 1 d., t. y. po ginčo netesybų įskaitymo, el. laiške pati pasiūlė ieškovei sudaryti susitarimą, pagal kurį nė viena šalis viena kitai nėra skolinga ir nebus skolinga ateityje pagal Sutartį, tačiau susitarimas nebuvo pasirašytas dėl šalių vadovų konfliktinių santykių. Taigi, nors atsakovė dėl šalių sudarytos Sutarties neabejotinai patyrė tam tikrų neigiamų padarinių (negavo pajamų), tačiau tai savaime nesudaro pagrindo nuspręsti, kad Sutarties nutraukimas lėmė atsakovės nuostolius, atitinkančius visą įskaitytą delspinigių sumą. Kolegijos vertinimu, šios aplinkybės ir aplinkybė, kad vis dėlto ieškovė iš dalies atliko darbus pagal Sutartį, t. y. nors ir pavėluotai, tačiau darbai buvo priimti atsakovės ir vėliau užsakovės, taip pat nėra duomenų apie Sutartyje nustatyta tvarka užfiksuotų atliktų darbų trūkumus (po Sutarties nutraukimo, atsakovės ir užsakovės sutarties nebevykdymo), suteikia pagrindą daryti išvadą, kad pirmosios instancijos teismo priimtas sprendimas delspinigius sumažinti 50 proc. atitinka kasacinio teismo praktikoje nurodytus netesybų mažinimo kriterijus.

Kolegija pažymėjo, kad atsakovė, vienašališkai atlikdama įskaitymus, pripažino skolos ieškovei egzistavimo faktą, o pirmosios instancijos teismas atsakovės atliktus vienašalius įskaitymus pripažino iš dalies negaliojančiais ir priteisė ieškovei iš atsakovės skolą už atliktus darbus. Vadinasi, atsakovės argumentai, kad atsakovės skola ieškovei atsirado tik po teismo sprendimo priėmimo ir dėl to ieškovė neturėjo teisės į delspinigius, yra nepagrįsti

ir atmestini.

Kolegija nurodė, jog nagrinėjamu atveju nėra ginčo, kad ieškovė nėra pateikusi atsakovei banko arba draudimo bendrovės išduoto 5 proc. nuo galutinės aktuose nurodytos darbų kainos garantinių įsipareigojimų įvykdymo garantinio arba laidavimo draudimo rašto, taip pat kad statybos rangos darbų objektas iki šiol nėra pripažintas tinkamu naudoti, t. y. garantinis terminas nėra prasidėjęs. Taigi, akivaizdu, kad galutinis atliktų darbų aktas nebus sudarytas ir ieškovė nebepateiks atsakovei garantinio ar laidavimo draudimo rašto dėl objektyvių priežasčių: šalių sudaryta Sutartis atsakovės vienašališkai nutraukta nuo 2023 m. sausio 26 d., atsakovė Statybos objekte nebevykdo darbų nuo 2023 m. balandžio 18 d. pagal susitarimą su užsakove, ieškovei 2024 m. balandžio 4 d. įsiteisėjusia Vilniaus apygardos teismo 2024 m. vasario 22 d. nutartimi iškelta bankroto byla, šiuo metu ieškovė yra likviduojama dėl bankroto bendrovė, nevykdanti ūkinės komercinės veiklos.

Kolegija nurodė, kad nors atsakovė įrodinėjo, jog ieškovė ne tik pažeidė Sutartyje nustatytą darbų atlikimo terminą, bet ir atliko kai kuriuos darbus nekokybiškai, tačiau byloje nėra ginčo, jog 2023 m. balandžio 18 d. susitarimu užsakovė UAB „Mo Garden 1“ ir atsakovė susitarė dėl darbų apimčių sumažinimo iki jau faktiškai ir kokybiškai atliktų darbų. Taigi, tokio susitarimo sudarymas reiškia, kad užsakovė priėmė iš atsakovės iš esmės ieškovės kokybiškai atliktus darbus, nes byloje nėra ginčo, jog atsakovė faktiškai rangos darbus vykdė per subrangovus. Po minėto susitarimo sudarymo atsakovė pagal su užsakove UAB „Mo Garden 1“ sudarytą rangos sutartį darbų nebevykdė, nes užsakovė sudarė rangos sutartis su kitais rangovais. Byloje nėra duomenų ir atsakovė tokių aplinkybių neįrodinėjo, kad po minėto susitarimo sudarymo, t. y. iš esmės užsakovės ir atsakovės rangos sutarties nutraukimo, užsakovė būtų reiškusi pretenzijas atsakovei dėl nekokybiškai atliktų rangos darbų, kuriuos faktiškai atliko ieškovė. Taigi, akivaizdu, kad tiek ieškovė, tiek atsakovė šiuo metu negali būti atsakingos už Statybos objekto užbaigimą ir šio objekto pripažinimą tinkamu naudoti.

Kolegija konstatavo, kad ieškovės atlikti ir atsakovės priimti bei užsakovei perduoti darbai buvo atlikti tinkamai, todėl atsakovės sulaikytos sumos pagal Sutartyje nustatytą jų pobūdį priklauso ieškovei. Atsižvelgdama į bendrą draudimą po nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo vykdyti visas finansines prievoles, neįvykdytas iki bankroto bylos iškėlimo, taip pat išieškoti skolas iš likviduojamos dėl bankroto bendrovės, kolegija pažymėjo, kad tai nesuteikia teisės atsakovei valdyti sulaikytas ieškovei priklausančias lėšas neribotą laiką. Byloje nėra duomenų, kad atsakovė iki nutarties dėl bankroto bylos iškėlimo įsiteisėjimo ar iki šiol būtų pareiškusi ieškovei apie sulaikymo teisę dėl patirtų nuostolių, šalinant atliktų darbų trūkumus. Atsakovės skola ieškovei negali būti mažinama jos ateityje patirtinų nuostolių (trūkumų šalinimo) dydžiu. Atsakovės argumentai, kad ji sulaikė ieškovei mokėtiną sumą galimiems nuostoliams dėl Sutarties nutraukimo ateityje kompensuoti, nepatvirtina, jog ji turėjo teisę nutraukusi Sutartį sulaikyti mokėjimą už atliktus darbus.

Kolegija nurodė, kad pareigą pateikti užsakovui (statytojui) dokumentą, kuriuo užtikrinamas garantinio laikotarpio prievolių pagal rangos sutartį įvykdymas, turi rangovas, o ne subrangovas. Tokio dokumento paskirtis ir jo gavimo tikslas yra apsaugoti užsakovo (statytojo) teisę į garantiniu terminu atsiradusių defektų šalinimo išlaidų atlyginimą tuo atveju, jeigu rangovas bankrutuoja ar tampa nemokus. Nagrinėjamu atveju statybos rangos sutartį su užsakove UAB „Mo Garden 1“ sudarė tik atsakovė (ši sutartis nuo 2023 m. balandžio 18 d. nebevykdoma, nes užsakovė sudarė sutartis su kitais rangovais), o ši su ieškove iš esmės yra sudariusi subrangos sutartį dėl tų pačių atsakovės ir užsakovės sutartų darbų atlikimo. Iš šalių sudarytos sutarties priedo Nr. 1 (darbų sąmata), atliktų darbų aktų, išrašytų PVM sąskaitų faktūrų matyti, kad ieškovė atliko statybos objekto fasado įrengimo (šiltinimo, armavimo, plytelių klijavimo ir kt.) darbus. Taigi, pagal šalių sudarytą Sutartį, ieškovė įsipareigojo atlikti atskirus statybos darbus, t. y. jos darbų rezultatas nelaikytinas naujo pastato sukūrimu, todėl, kolegijos vertinimu, iš Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 41 straipsnio kylanti imperatyvi statinio rangovo pareiga pateikti savo prievolių įvykdymo per garantinį laikotarpį užtikrinimo priemonę, kurios tikslas – užtikrinti statinio kokybę, šiuo atveju ieškovei, kaip subrangovei, negalėjo būti taikoma. Ieškovė, nepateikusi atsakovei

tokios užtikrinimo priemonės, negali būti laikoma pažeidusia šį įstatymą ir sudarytą Sutartį, todėl atsakovė nepagrįstai sulaikė ieškovei priklausančias lėšas.

Kolegija padarė išvadą, kad pirmosios instancijos teismas teisingai nusprendė, jog atsakovė, pasinaudodama Sutartyje įtvirtinta sulaikymo teise, nepagrįstai sulaikė 16 360,56 Eur. Pirmosios instancijos teismas šios sulaikytos sumos nepriteisė dėl rašymo apsirikimo. Šis pirmosios instancijos teismo padarytas rašymo apsirikimas lėmė kitas aiškias aritmetines klaidas, nurodant bendrą priteistą sumą ir nuo juos apskaičiuojant delspinigius bei valstybei mokėtiną žyminį mokestį, nuo kurio mokėjimo ieškovė, kaip likviduojama dėl bankroto bendrovė, yra atleista. Siekdama užtikrinti proceso operatyvumą ir ekonomiškumą, kolegija nusprendė, kad yra teisinis pagrindas dėl padarytų aiškių rašymo apsirikimo ir aritmetinių klaidų (CPK 276, 302, 328 straipsniai) patikslinti pirmosios instancijos teismo sprendimo rezoliucinę dalį, nurodant, jog ieškovei iš atsakovės priteisiama 69 848,99 Eur skola (53 488,43 Eur + 16 360,56 Eur), 2 514,56 Eur delspinigiai (69 848,99 Eur × 0,02 proc. × 180 dienų) ir 1 310 Eur žyminis mokestis valstybei (CPK 80 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 83 straipsnio 1 dalies 8 punktas, 96 straipsnio 1 dalis).

Įvertinusi šalių procesinį elgesį, kolegija konstatavo, kad šalys neveikė operatyviai ir neskatino greito proceso, nes visų būtinų įrodymų nepateikė su pagrindiniais procesiniais dokumentais pirmosios instancijos teisme, todėl bylos nagrinėjimas užsitęsė ir šalys patyrė papildomų bylinėjimosi išlaidų. Nustačiusi šias aplinkybes, įvertinusi kiekvienos iš šalių patirtas bylinėjimosi išlaidas (ieškovė – 3 600 Eur, atsakovė – 6 300 Eur), kolegija konstatavo, kad teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus atitinka pirmosios instancijos teismo išvada, kai kiekvienai šaliai paliekamos jos patirtos bylinėjimosi išlaidos. Aplinkybė, kad pirmosios instancijos teismas padarė rašymo apsirikimą, nurodydamas atsakovės patirtų bylinėjimosi išlaidų dydį (vietoje 6 300 Eur nurodė 2 550 Eur), savaime neteikia pagrindo paskirstyti bylinėjimosi išlaidas proporcingai patenkintų ir atmestų reikalavimų daliai.

Kolegija nurodė, kad, atmetus ieškovės ir atsakovės apeliacinius skundus, ieškovei ir atsakovei nėra atlyginamos bylinėjimosi išlaidos, patirtos apeliacinės instancijos teisme.

**III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai**

Kasaciniu skundu atsakovė prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2026 m. vasario 12 d. nutartį ir perduoti bylą nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui; priteisti atsakovės naudai bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

Apeliacinės instancijos teismas pažeidė CK 6.73, 6.258 straipsnius ir nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, konstatuodamas, kad atsakovė neįrodė realiai patirtų nuostolių. Pareiga įrodyti, kad netesybos yra aiškiai per didelės, tenka ne netesybas taikančiai šaliai, o netesybų mažinimo prašančiai šaliai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-75-823/2020; 2021 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-187-378/2021; 2022 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-83-1075/2022), todėl teismas nepagrįstai šios aplinkybės įrodinėjimo naštą perkėlė atsakovei. Bylą nagrinėję teismai taip pat pažeidė sutarties privalomumo ir sutarties laisvės principus, įtvirtintus CK 6.189 ir 6.156 straipsniuose, iš esmės pakeisdami Sutartimi nustatytą rizikos ir atsakomybės paskirstymą. Teismai sumažino netesybas 50 proc., nors nenustatė akivaizdaus jų neproporcingumo faktinėms prievolės pažeidimo pasekmėms, nemotyvavo tokio netesybų mažinimo masto.

Bylą nagrinėję teismai netinkamai taikė teisės normas, reglamentuojančias sutartinės sulaikymo teisės taikymo ribas ir sutarties uždarumo principą (CK 6.70, 6.156, 6.189, 6.650 straipsniai). Teismai pripažino sulaikymo teisę pasibaigusia, remdamiesi atsakovės santykių su trečiuoju asmeniu pasikeitimu, nors ir nustatė šios teisės galiojimui ir taikymui būtinas sąlygas. Atsakovės teisinių santykių su užsakove UAB „MO Garden 1“ pasikeitimas savaime nepanaikino ieškovės garantinių įsipareigojimų, kylančių iš šalių sudarytos Sutarties.

Teismas, atsisakydamas taikyti sulaikymo teisę, bet jos nepripažinęs negaliojančia įstatymų nustatyta tvarka, faktiškai panaikino galiojančią sutartinę nuostatą, tuo pažeisdamas sutarties privalomumo principą ir šalių autonomiją laisvai nustatyti savo tarpusavio teisių ir pareigų turinį.

Apeliacinės instancijos teismas, priteisdamas delspinigius už laikotarpį iki kreipimosi į teismą dienos, netinkamai taikė ir aiškino CK 6.70 straipsnį ir 6.258 straipsnio 3 dalį, nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, pagal kurią, kai ginčas dėl pagrindinės prievolės yra esminis, delspinigių priteisimas už laikotarpį, kai ši prievolė buvo ginčijama, yra nepagrįstas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-157-684/2016). Atsakovė iki teismo sprendimo priėmimo objektyviai negalėjo žinoti tikslios mokėtinos sumos, prievolės galutinis dydis buvo ginčijamas ir iš esmės nustatytas tik teismui pasinaudojus diskrecija sumažinti netesybas. Prievolės dydžio neapibrėžtumas šioje byloje buvo objektyvi teisinė aplinkybė, kurią lėmė teismo atliktos Sutarties sąlygų taikymo korekcijos, o ne skolininkės nesąžiningumas ar delsimas. Dėl to teismas nepagrįstai priteisė ieškovės naudai 2 514,56 Eur delspinigius.

Bylą nagrinėję teismai netinkamai taikė CPK 93 straipsnio 4 dalį, nes nenurodė, kokie konkretūs atsakovės veiksmai laikytini nebendradarbiavimu su teismu, nenustatė, kaip šie veiksmai paveikė proceso eigą, ir neatliko individualaus šalių procesinio elgesio vertinimo. Dėl to buvo nepagrįstai apribota atsakovės teisė gauti 6 300 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

Ieškovė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo atsakovės kasacinį skundą atmesti; priteisti ieškovės naudai bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

Atsakovės priskaičiuota delspinigių suma (94 044,81 Eur), atsižvelgiant į ieškovės atliktų darbų kainą (270 422,39 Eur be PVM), yra labai didelė ir iš esmės yra baudinė sankcija. Ieškovės darbai vėlavo kiek daugiau nei 60 dienų, darbų vėlavimas buvo žinomas ir aptariamas darbiniuose susirinkimuose, Sutartis nutraukta ne dėl šios priežasties. Atsakovės priskaičiuotos netesybos yra aiškiai neproporcingos ieškovės pradelstam terminui. Be to, delspinigiai buvo skaičiuojami ne nuo pradelstų darbų vertės, o nuo visos Sutarties kainos, t. y. 755 381,32 Eur. Atsakovė nepagrindė, kad Sutarties nutraukimas lėmė atsakovės nuostolius, atitinkančius visą įskaitytą delspinigių sumą. Pagal kasacinio teismo praktiką, atsižvelgiant į netesybų atliekamas funkcijas bei tikslus, tuo atveju, kai ginčas vyksta dėl netesybų mažinimo, kreditorius, siekdamas pagrįsti, jog netesybos yra protingo dydžio, turėtų įrodinėti tikėtinus nuostolius tam, kad pagrįstų protingą netesybų dydį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-916/2021).

Ieškovė neturėjo galimybės pateikti garantinio ar laidavimo draudimo rašto, nes tokį raštą išduodant būtina pateikti piniginį užstatą arba sumokėti atitinkamą draudimo įmoką, o ieškovė tokios finansinės prievolės negalėjo vykdyti dėl jai iškeltos bankroto bylos. Be to, 2023 m. sausio 26 d. atsakovei vienašališkai nutraukus Sutartį, galutinis darbų užbaigimo aktas nebuvo pasirašytas, o šio neturint draudimo bendrovė laidavimo draudimo arba bankas garantinio rašto neišduoda. Ne subrangovas, o rangovas turi pareigą pateikti užsakovui (statytojui) dokumentą, kuriuo užtikrinamas garantinio laikotarpio prievolių pagal rangos sutartį įvykdymas. Statybos rangos sutartį su užsakove sudarė atsakovė, ieškovė atliko tik statybos objekto fasado įrengimo darbus, šių darbų rezultatas nelaikytinas naujo pastato sukūrimu, todėl ieškovei nekyla pareiga pateikti Statybos įstatymo 41 straipsnyje nustatytą užtikrinimo priemonę. Kadangi užsakovė kreipėsi į kitus rangovus dėl statybos darbų užbaigimo ir nereiškė pretenzijų atsakovei dėl ieškovės atliktų darbų kokybės, teismai pagrįstai nusprendė, jog atsakovė nebėra atsakinga už statybos rezultatą, ir tinkamai taikė CK 6.671 straipsnį, nustatantį rangovo teisę reikalauti sumokėti už faktiškai atliktus darbus, jeigu rangos sutartis nutraukiama iki darbų rezultato priėmimo.

Atsakovės skola ieškovei atsirado ne po teismo sprendimo priėmimo, o kai ieškovė pagal Sutarties sąlygas perdavė statybos rangos darbus ir pateikė atsakovei PVM sąskaitą faktūrą. Teismai konstatavo, kad atsakovės

vienašališkai atlikti įskaitymai yra iš dalies nepagrįsti, o tai reiškia, kad ieškovė turėjo teisę skaičiuoti delspinigius nuo prašomos priteisti skolos sumos. Atsakovė klaidingai cituoja Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 16 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-157-684/2016, joje nėra padaryta išvada dėl draudimo priteisti delspinigius esant ginčui dėl pagrindinės prievolės: kasacinis teismas nurodė, kad, nagrinėjant reikalavimą dėl delspinigių, būtina aiškintis aplinkybes dėl pagrindinės prievolės galiojimo, ar nėra ginčo dėl jos ir ar pagrindinė prievolė buvo tinkamai vykdoma.

Teismai konkrečiai nurodė, kokie šalių veiksmai laikytini nebendradarbiavimu ir kaip šie veiksmai paveikė proceso eigą, todėl nebuvo pažeistos CPK 93 straipsnio 4 dalies nuostatos ir nenukrypta nuo kasacinio teismo praktikos šiuo klausimu.

## Motyvuojamoji dalis

**Teisėjų kolegija konstatuoja:**

**IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai**

**Dėl užsakovo teisės sulaikyti mokėjimus, kaip rangovo prievolių pagal statybos rangos sutartį užtikrinimo priemonės**

CK 6.70 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad prievolių įvykdymas gali būti užtikrinamas pagal sutartį arba įstatymus netesybomis, įkeitimu (hipoteka), laidavimu, garantija, rankpinigiais ar kitais sutartyje nustatytais būdais. To paties straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad gali būti užtikrinamas tiek esamų, tiek ir būsimų prievolių įvykdymas.

Pagal CK 6.156 straipsnio 1 dalį, šalys turi teisę laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas, taip pat sudaryti ir šio kodekso nenustatytas sutartis, jeigu tai neprieštarauja įstatymams (sutarties laisvės principas).

Užtikrinančiu prievolės vykdymą susitarimu laikytinas ir šalių susitarimas, kuriuo įtvirtintas prievolės vykdymo sulaikymas, iki kita šalis atliks tam tikrus veiksmus. Toks šalių susitarimas įstatymo leidžiamas ir laikytinas vienu iš įstatyme nenustatytų, tačiau šalių susitarimu nustatytų prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų (CK 6.70 straipsnis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2011). Tokiu būdu gali būti užtikrinama ir būsima prievolė, t. y. prievolė, kuri tokio susitarimo metu dar neegzistuoja, tačiau gali atsirasti ateityje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-153-611/2021, 22 punktas).

Praktikoje rangos sutarties šalys, siekdamos užtikrinti, kad rangovas pašalins darbų rezultato trūkumus, statybos rangos sutartyje neretai nustato užsakovo teisę sulaikyti tam tikrą rangovui mokėtinos sumos dalį.

Sulaikymo teisė – sutarties pagrindu atsirandantis prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas, įgyvendinamas sutartyje nustatyta tvarka ir sąlygomis. Sutarties šalys pačios sprendžia, ar įtvirtinti tokią teisę sutartyje ir kokiomis sąlygomis ir tvarka ji bus įgyvendinama. Todėl ši sutarties pagrindu atsirandanti teisė atskirtina nuo įstatyme nustatytos pareigos rangovui užtikrinti prievolių įvykdymą, pvz., ji neturi būti tapatinama su Statybos įstatymo 41 straipsnio 2 dalyje nustatyta rangovo pareiga pateikti prievolių įvykdymo užtikrinimą.

Kilus ginčui dėl sulaikymo teisės įgyvendinimo sąlygų, sutarties turinys nustatomas taikant sutarčių aiškinimo taisykles (CK 6.193– 6.195straipsniai). Kasacinis teismas taip pat yra pažymėjęs, kad, šalims susitarus dalį mokėtinos kainos sulaikyti iki tam tikrų rangovo veiksmų atlikimo ir šiam tokių veiksmų neatlikus, turi būti atsižvelgiama ne tik į lingvistinę sutarties sąlygų reikšmę, bet ir tokiomis sąlygomis siekiamus tikslus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2011). Sulaikymo sutartinės

sąlygos tikslas yra užtikrinti užsakovo nuostolių padengimą rangovui prievoles vykdant netinkamai, ypač rangovui nevykdant ar negalint vykdyti garantinių įsipareigojimų, nustatytų statybos rangos sutartyse, tai yra tam tikras užtikrintas kompensavimo mechanizmas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2011; 2014 m. birželio 20 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-352/2014).

Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl užsakovės teisės (rangovės teisės subrangovės atžvilgiu) sulaikyti tam tikrą mokėtiną sumą įgyvendinimo sąlygų pagal Sutartį. Bylą nagrinėję teismai pripažino sulaikymo teisę, tačiau vertino, kad ji yra pasibaigusi. Atsakovė kasaciniu skundu nesutinka su tokiu vertinimu ir teigia, kad nors bylą nagrinėję teismai ir nustatė sulaikymo teisės galiojimui ir taikymui būtinas sąlygas, tačiau laikė ją pasibaigusia, remdamiesi atsakovės santykių su trečiuoju asmeniu pasikeitimu, taip pažeisdami sutarties uždarumo principą.

Teisėjų kolegija nesutinka su atsakovės argumentu, kad bylą nagrinėję teismai pažeidė sutarties uždarumo principą. Bylą nagrinėję teismai sulaikymo teisės pasibaigimą siejo su keliomis aplinkybėmis: pirma, kad, nutraukus Sutartį prieš terminą, buvo perduotas kokybiškai atliktų statybos darbų rezultatas; antra, kad pati atsakovė (kaip objekto Vilniuje, Mozūriškių g. 182, rangovė) tapo neatsakinga už galutinį statybos rezultatą – statinio statybos užbaigimą 100 proc., kuris įforminamas juridiniu faktu – statinio pripažinimo tinkamu naudoti aktu.

Sutarties uždarumo principas reiškia, kad sutartis sukuria teises ir pareigas ją sudariusiems asmenims ir, išskyrus įstatyme įtvirtintas išimtis, nesukuria teisių ir pareigų tretiesiems asmenims. Subrangos sutartis paprastai sudaroma tuo tikslu, kad rangovas galėtų dalį savo pagal rangos sutartį prisiimtų darbų perduoti kitam asmeniui – subrangovui (CK 6.650 straipsnio 1 dalis). Subrangovas įsipareigoja atlikti visą arba dalį darbų, kuriuos rangovas yra įsipareigojęs atlikti užsakovui. Rangos ir subrangos sutartys yra savarankiškos ir, jeigu ko kito nenustato įstatymai ar sutartis, sukuria teises ir pareigas tik šių sutarčių šalims. Tačiau ryšys tarp šių dviejų sutarčių lemia, kad aplinkybės, susijusios su rangos sutarties sudarymu ir jos vykdymu, gali turėti teisinės reikšmės subrangos sutarties sąlygų aiškinimui ar jos spragų šalinimui (CK 6.193 straipsnio 2, 5 dalys, 6.195 straipsnis). Pats savaime atsižvelgimas į šias aplinkybes aiškinant sutartį ar šalinant jos spragas neperkelia subrangovui teisių ir pareigų, atsirandančių iš rangos sutarties, o tik padeda tinkamai nustatyti sutarties turinį. Todėl nėra pagrindo daryti išvadą, kad bylą nagrinėję teismai pažeidė sutarties uždarumo principą.

Iš Sutarties 15.6.2 papunkčio sąlygos matyti, kad Sutarties šalys neketino sulaikymo teisės termino sieti su garantinių terminų trukme ar nustatyti jos neriboto taikymo. Užsakovė (atsakovė) turėjo teisę sulaikyti tam tikras sumas iki galutinio darbų aktų patvirtinimo, jei rangovė (ieškovė) pateikia garantinių įsipareigojimų įvykdymo garantinį arba laidavimo draudimo raštą. Jei rangovė tokio rašto nepateikia, užsakovė turi teisę sulaikyti atitinkamas sumas, iki pasibaigs pirmų trejų metų statinio garantinis terminas. Pagal Sutarties 14.2 papunktį, visiems atliktiems darbams garantinis terminas pradedamas skaičiuoti nuo Statybos objekto teisės aktų nustatyta tvarka pripažinimo tinkamu naudoti akto išdavimo dienos. Taigi, Sutarties šalys sulaikymo teisės terminą apribojo pirmaisiais trejais garantinio termino metais, skaičiuojant jį nuo statinio teisės aktų nustatyta tvarka pripažinimo tinkamu naudoti išdavimo dienos.

Akivaizdu, kad Sutarties šalys aiškiai neapibrėžė, kaip (kokiomis sąlygomis) turėtų būti įgyvendinama užsakovės teisė sulaikyti mokėtinas sumas Sutartį nutraukus prieš terminą. Tokiu būdu atsirado sutarties spraga, kurią teismas, spręsdamas ginčą, turi užpildyti. Teismas sutarties spragą šalina atsižvelgdamas į dispozityviąsias teisės normas, šalių ketinimus, sutarties tikslą ir esmę, sąžiningumo, protingumo ir teisingumo kriterijus (CK 6.195 straipsnis).

Teisėjų kolegija pažymi, kad bylą nagrinėję teismai pagrįstai nusprendė, jog nėra protinga Sutarties sąlygą aiškinti taip, kad nutraukus Sutartį prieš terminą užsakovė (atsakovė) turi teisę naudotis sulaikymo teise, kurios įgyvendinimo pradžia būtų siejama su viso statinio garantinio termino pradžia, tuo labiau kad pati atsakovė

(kaip rangovė pagal rangos sutartį, sudarytą su UAB ,,MO Garden 1“) taip pat liko neatsakinga už viso objekto pabaigą. Tokio teismų nustatyto Sutarties sąlygos (sulaikymo teisės) turinio neginčija ir ieškovė.

Tačiau, teisėjų kolegijos vertinimu, bylą nagrinėję teismai, laikydami sulaikymo teisę pasibaigusia dėl pirmiau nurodytų aplinkybių, neatsižvelgė į sulaikymo teisės tikslą ir į tai, kad rangovės pareiga garantuoti darbų kokybę ir garantiniai terminai yra taikomi ir tuo atveju, kai Sutartis yra nutraukiama prieš terminą.

Kaip pagrįstai pažymėjo pirmosios instancijos teismas, pagal CK 6.671 straipsnį, jeigu įstatymo ar sutarties nustatytu pagrindu rangos sutartis nutraukiama iki darbų rezultato priėmimo, užsakovas turi teisę reikalauti perduoti jam atliktų darbų rezultatą, o rangovas turi teisę tokiu atveju reikalauti sumokėti už faktiškai atliktus darbus. Vis dėlto ši įstatymo nuostata pati savaime negali būti aiškinama kaip pagrindas sulaikymo teisei pasibaigti ar panaikinti. Net ir nutraukus rangos sutartį, išlieka rangovo pareiga atsakyti už perduotų darbų trūkumus, o perduotam iki sutarties nutraukimo atliktų darbų rezultatui taip pat taikomi garantiniai terminai. Atsižvelgiant į pirmiau nurodytą sulaikymo teisės tikslą, tai reiškia, kad užsakovas neabejotinai turi interesą pasinaudoti sulaikymo teise ne tik tuo atveju, kai sutartis yra užbaigiama ją visiškai įvykdžius, bet ir tuo atveju, kai sutartis pasibaigia ją nutraukus prieš terminą. Šis užsakovo interesas nepasibaigia perdavus net ir kokybiškai atliktus darbus. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tuo atveju, kai sulaikymas užtikrina rangovo prievolių, galinčių atsirasti garantiniu laikotarpiu, vykdymą, užsakovas, įgyvendindamas susitarimą dėl sulaikymo, nesumoka rangovui dalies mokėtinos sumos, nors tuo metu rangovas tinkamai vykdo savo prievoles, taip siekdamas apsaugoti savo interesus nuo galimo rangovo prievolių nevykdymo ateityje (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 29 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-322-611/2015).

Statybos darbų rezultato garantiniai terminai nustatyti CK 6.698 straipsnio 1 dalyje. To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šie terminai pradedami skaičiuoti nuo visų rangovo atliktų statybos darbų rezultatų perdavimo užsakovui dienos (kai statyba vyko rangos būdu) arba nuo statybos užbaigimo dienos (kai statyba vyko ūkio arba mišriu būdu). Atsižvelgiant į tai, į sutartimi sulygtos sulaikymo teisės tikslą  užtikrinti užsakovo nuostolių padengimą rangovui nevykdant ar negalint vykdyti garantinių įsipareigojimų – užsakovo sulaikymo teisės pagal sutartį įgyvendinimo terminas turėtų būti skaičiuojamas nuo perduotų darbų rezultato garantinio termino pradžios, kuri siejama su darbų rezultato perdavimo momentu. Taigi, nagrinėjamu atveju sulaikymo teisė turėtų būti įgyvendinama ne ilgiau kaip iki perduotų darbų pirmų trejų metų garantinio termino pabaigos.

Bylą nagrinėję teismai nenustatė tikslaus atliktų darbų rezultato pagal ginčo Sutartį perdavimo momento, tačiau vertino aplinkybę, kad atsakovė perdavė dalį darbų trečiajam asmeniui (kaip nurodė bylą nagrinėję teismai, šią aplinkybę įrodo UAB ,,MO Garden 1“ ir UAB ,,Embrakus“ sudarytas susitarimas dėl objekto Vilniuje, Mozūriškių g. 182, darbų apimčių sumažinimo iki kokybiškai atliktų). Akivaizdu, kad rangovė nebūtų galėjusi perduoti užsakovei subrangovės atliktų darbų rezultato, jei subrangovė jų nebūtų perdavusi pačiai rangovei. Atsakovė ir neneigia, kad ieškovė jai perdavė iki Sutarties nutraukimo atliktus darbus. Taigi, darbų perdavimas iš ieškovės atsakovei galėjo būti įvykdytas vėliausiai 2023 m. balandžio 18 d., kai užsakovė UAB ,,MO Garden 1“ ir atsakovė UAB ,,Embrakus“ sudarė susitarimą dėl darbų apimčių sumažinimo iki jau faktiškai atliktų darbų. Bet kuriuo atveju sulaikymo teisės įgyvendinimo terminas šios nutarties priėmimo metu jau yra pasibaigęs. Todėl teisėjų kolegija daro išvadą, kad nors bylą nagrinėję teismai ir netinkamai aiškino ir taikė sulaikymo teisę reguliuojančias teisės normas ir nepagrįstai nusprendė dėl sulaikymo teisės pasibaigimo, byloje priimtų teismų sprendimų keisti sulaikymo teisės įgyvendinimo termino aspektu nėra pagrindo, nes toks pakeitimas nebesukeltų teisinių padarinių.

**Dėl aiškiai per didelių netesybų sumažinimo**

Netesybos – tai įstatymų, sutarties ar teismo nustatyta pinigų suma, kurią skolininkas privalo sumokėti kreditoriui, jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta (bauda, delspinigiai) (CK 6.71 straipsnio 1

dalis). Kreditoriaus teisė reikalauti netesybų atsiranda tada, kai skolininkas prievolės neįvykdo arba ją įvykdo netinkamai (CK 6.205 straipsnis). Netesybas nustatančios sutarčių sąlygos yra sutarties šalių plačiai naudojama tinkamo prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonė ir civilinės atsakomybės forma.

Nepaneigiant sutarties laisvės ir privalomumo šalims principų, ginčą nagrinėjančiam teismui suteikta tam tikra netesybų kontrolės funkcija: tais atvejais, kai netesybos yra aiškiai per didelės arba prievolė yra iš dalies įvykdyta, teismas gali netesybas sumažinti iki protingos sumos (CK 6.73 straipsnio 2 dalis, 6.258 straipsnio 3 dalis). Taigi, pagal įstatymą, teismui suteikta teisė kontroliuoti šalių interesų pusiausvyrą ir tais atvejais, kai šalys susitaria dėl netesybų dydžio.

Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad teismas turi ne tik teisę, bet ir pareigą kontroliuoti, ar nustatomos netesybos nėra neprotingai didelės, dėl to netesybos gali būti mažinamos tiek esant skolininko prašymui, tiek jo nesant (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-152-313/2018, 80 punktas).

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad šalių autonomija komerciniuose teisiniuose santykiuose, sutarties laisvės ir privalomumo principai yra labai svarbios vertybės, užtikrinančios profesionalių verslo subjektų galimybę laisvai veikti ir patiems matuoti savo riziką, todėl teismo kišimasis į jų suderėtas netesybas galimas tuo atveju, kai netesybų dydžio neprotingumas yra akivaizdus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-83-1075/2022, 45 punktas).

Netesybų mažinimo klausimu kasacinis teismas taip pat yra nurodęs, kad teismo teisė mažinti netesybas nėra absoliuti, nes ją riboja susitarime dėl netesybų išreikšta šalių valia (CK 6.156, 6.189 straipsniai) ir draudimas sumažinti netesybas žemiau tikrosios nuostolių sumos (CK 6.73 straipsnio 2 dalis). Sprendžiant dėl priteistinų sutartinių netesybų dydžio, svarbu atsižvelgti į tai, jog netesybos nustatytos šalių valia jų sudarytoje sutartyje, įvertinti konkrečių sutartinių santykių pobūdį (pvz., abi sutarties šalys – privatūs verslo subjektai, turintys patirties verslo bei derybų srityje, galintys numatyti įsipareigojimų nevykdymo padarinius ir laisva valia pasirenkantys sutarties sąlygas). Teismas neturėtų iš esmės paneigti šalių valios dėl atsakomybės už sutartinių įsipareigojimų nevykdymą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-428-695/2017, 35 punktas).

Sąvokos „aiškiai per didelės netesybos“ (CK 6.73 straipsnio 2 dalis) arba „neprotingai didelės netesybos“ (CK 6.258 straipsnio 3 dalis) įstatyme nesukonkretintos, todėl nustatant, ar netesybos nėra pernelyg didelės, motyvuotai gali būti atsižvelgiama į įvairias aplinkybes, kurių sąrašas nebaigtinis: į šalių sutartinių santykių pobūdį ir sutarties tikslus, ar šalys yra vartotojai, į kreditoriaus patirtų nuostolių dydį, skolininko elgesį, į CK 1.5 straipsnyje įtvirtintus teisingumo, sąžiningumo, protingumo principus, sutarties šalių interesų pusiausvyrą, CK 6.251 straipsnyje, reglamentuojančiame visiško nuostolių atlyginimo principą, nustatytus kriterijus: atsakomybės prigimtį, šalių turtinę padėtį, šalių tarpusavio santykius, kt. Kita vertus, netesybų mažinimas neturi pažeisti nuostolius patyrusios šalies interesų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-187-378/2021, 26 punktas).

Kasacinio teismo praktikoje taip pat pažymėta, kad tai, koks netesybų dydis yra tinkamas konkrečiu atveju, yra fakto klausimas, kurį byloje turi įrodyti šalys. Priklausomai nuo faktinės situacijos, tas pats netesybų dydis (procentine ar pinigine išraiška) vienu atveju gali būti pripažintas tinkamu, o kitu – aiškiai per dideliu. Dėl to ir teismų praktikoje negali būti vieno konkretaus dydžio, kuris neabejotinai reikštų, kad netesybos neatitinka įstatymuose nustatytų kriterijų ir turi būti mažinamos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-35-823/2021, 46 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).

Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių (CPK 353 straipsnio 1 dalis), taigi, kasacinis teismas pats faktų nenustato, o sprendžia išimtinai teisės klausimus. Kadangi,

kaip minėta, tai, koks netesybų dydis yra tinkamas konkrečiu atveju, yra fakto klausimas, kasacinis teismas teismo procesinio sprendimo dalį dėl netesybų mažinimo teisėtumo ir pagrįstumo tikrina tik tuo aspektu, ar sprendžiant dėl netesybų mažinimo nebuvo pažeisti įstatyme ir teismų praktikoje įtvirtinti netesybų mažinimo pagrindai ir kriterijai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-75-823/2020, 69 punktas).

Vienas netesybų tikslų – sumažinti kreditoriaus įrodinėjimo naštą reikalaujant atlyginti nuostolius. Todėl pareiga įrodyti, kad netesybos yra aiškiai per didelės, tenka netesybas mažinti prašančiai šaliai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-75-823/2020, 67 punktas; 2021 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-187-378/2021, 28 punktas).

Kasaciniame skunde atsakovė teigia, kad apeliacinės instancijos teismas, konstatuodamas, jog atsakovė neįrodė realiai patirtų nuostolių, netinkamai paskirstė įrodinėjimo naštą ir nukrypo nuo pirmiau nurodytos kasacinio teismo praktikos. Teisėjų kolegija nesutinka su šiuo argumentu.

Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad teismas, nustatydamas, ar netesybos nėra akivaizdžiai per didelės, ir jas mažindamas, turi taikyti esminį kriterijų – netesybų santykį su nuostoliais, nes tik įvertinęs skirtumą tarp nuostolių ir prašomų netesybų teismas gali nuspręsti, ar netesybų suma nėra pernelyg didelė ir nepagrįsta (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-234-248/2016, 30 punktas). Nors šalių sutartimi sulygtos netesybos laikomos iš anksto nustatytais būsimais kreditoriaus nuostoliais, kurių jam nereikia įrodinėti, kai skolininkas neįvykdo sutartinės prievolės ar ją įvykdo netinkamai, tačiau kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad tuo atveju, kai pareiškiamas reikalavimas mažinti netesybas ar kyla netesybų mažinimo teismo iniciatyva klausimas, kreditorius turi pareigą pagrįsti sutartų netesybų dydį įrodinėdamas nuostolius, t. y. kreditorius turėtų įrodinėti tikėtinus nuostolius tam, kad pagrįstų protingą netesybų dydį. Taigi, kilus sutartinių netesybų mažinimo klausimui, kreditorius, grįsdamas teiginius dėl sutartyje įtvirtintų netesybų dydžio tinkamumo, nebegali remtis kompensuojamuoju sutartinių netesybų pobūdžiu ir jų, kaip minimalių nuostolių, kurių nereikia įrodinėti, institutu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-916/2021, 35 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).

Kitaip tariant, pagal bendrąją taisyklę, netesybos yra laikomos minimaliais kreditoriaus nuostoliais, kurių dydžio ar realumo, kreditoriui pareiškus reikalavimą jas atlyginti, nereikia įrodinėti. Tačiau kasacinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, kad tam tikrais atvejais kreditorius privalo pagrįsti netesybas įrodinėdamas realiai patirtus nuostolius – jeigu skolininkas pareiškia reikalavimą mažinti netesybas ar kyla netesybų mažinimo teismo iniciatyva klausimas. Tokiais atvejais kreditorius turėtų įrodinėti tikėtinus nuostolius, tačiau tik tam, kad pagrįstų protingą netesybų dydį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-192-381/2023, 31 punktas).

Pažymėtina, kad CK 6.73 straipsnio 2 dalyje, 6.258 straipsnio 3 dalyje nustatytos teismo teisės mažinti netesybas ribos – netesybos negali būti sumažintos tiek, kad taptų mažesnės už nuostolius, patirtus dėl prievolės neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo. Pagal kasacinio teismo suformuotą praktiką, tokios minimalios netesybų dydžio ribos nustatymas nereiškia, kad netesybos turi būti sumažinamos iki minimalių nuostolių ar įrodytų nuostolių dydžio. Priešingu atveju būtų paneigta netesybų, kaip prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonės, reikšmė ir pažeistas sutarčių laisvės principas (CK 1.2 straipsnio 1 dalis, 6.156 straipsnis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-12/2009). Tuo atveju, kai teismo iniciatyva kyla netesybų mažinimo klausimas, teismas turi sudaryti sąlygas šalims pateikti įrodymus, pagrindžiančius kreditoriaus patirtus realius nuostolius, tam, kad galėtų įvertinti, ar netesybos mažintinos ir, jei mažintinos, tai iki kurios ribos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-64-916/2023, 28 punktas).

Bylą nagrinėję teismai nustatė, kad 2023 m. sausio 21 d. pranešimu dėl nuostolių atlyginimo atsakovė, kaip užsakovė pagal šalių sudarytą Sutartį, informavo ieškovę (rangovę), kad už laiku neatliktus darbus apskaičiavo 94 044,81 Eur delspinigius ir šią sumą išskaitė iš ieškovei mokėtinų sumų Sutarties 17.2, 17.2.1, 17.2.2 papunkčių pagrindu. Sutarties 17.2 papunktyje nurodyta, kad ieškovė bendru šalių sutarimu moka tokias nustatytas netesybas, kurias atsakovė turi teisę išskaityti iš ieškovei mokėtinų sumų: už kiekvieną daugiau nei 5 kalendorines dienas darbus ir (ar) atskirus jų etapus pagal pagrindinį grafiką arba patikslintą mėnesinį progreso grafiką atlikti bei perduoti atsakovei pavėluotą dieną (jei vėluojama dėl ieškovės kaltės) moka delspinigius, lygius 0,05 proc. nuo Sutarties kainos, bet ne mažiau nei 60 Eur (Sutarties 17.2.1 papunktis); už kiekvieną daugiau nei 10 kalendorinių dienų darbus ir (ar) atskirus jų etapus pagal pagrindinį grafiką arba patikslintą mėnesinį progreso grafiką atlikti bei perduoti atsakovei pavėluotą dieną (jei vėluojama dėl ieškovės kaltės) moka delspinigius, lygius 0,2 proc. nuo Sutarties kainos, bet ne mažiau nei 150 Eur (Sutarties 17.2.2 papunktis).

Ieškovė ginčijo minėtame atsakovės pranešime nurodytos delspinigių sumos įskaitymo teisėtumą, be kita ko, tuo pagrindu, kad tokio dydžio netesybos yra neprotingai didelės. Kadangi byloje buvo keliamas sutartinių netesybų mažinimo klausimas, pirmosios instancijos teismas, spręsdamas, ar atsakovės apskaičiuotos netesybos yra neprotingai didelės, pagrįstai atsižvelgė į tai, jog atsakovė neįrodė realiai patirtų nuostolių dydžio. Toks teismo argumentas atitinka pirmiau nurodytą kasacinio teismo išaiškinimą dėl esminio kriterijaus – netesybų santykio su nuostoliais – taikymo (žr. šios nutarties 65 punktą). Be to, kaip teisingai pažymėjo apeliacinės instancijos teismas, pirmosios instancijos teismas atsižvelgė ne tik į minėtą aplinkybę, bet ir į tai, jog Sutartyje nustatytas netesybų dydis neatitinka Sutarties šalių interesų pusiausvyros. Šalys susitarė, kad atsakovė, neatlikusi mokėjimo laiku, už kiekvieną uždelstą dieną moka 0,02 proc. dydžio delspinigius, skaičiuojamus nuo laiku nesumokėtos sumos (Sutarties 15.12 papunktis). Tuo tarpu ieškovė, kaip minėta, vėluodama atlikti darbus daugiau nei 10 kalendorinių dienų dėl savo kaltės, įsipareigojo mokėti 0,2 proc. dydžio delspinigius, skaičiuojamus nuo Sutarties kainos. Bylą nagrinėję teismai konstatavo, kad atsakovė pagal Sutartį turėjo teisę į kelis kartus didesnes netesybas nei ieškovė, todėl akivaizdu, jog ieškovei nustatytos netesybos yra neprotingos ir baudinio pobūdžio.

Teisėjų kolegija atmeta kaip nepagrįstą kasacinio skundo argumentą, kad teismai sumažino netesybas 50 proc., nenustatę akivaizdaus jų neproporcingumo faktinėms prievolės pažeidimo pasekmėms, nemotyvavę tokio netesybų mažinimo masto. Iš teismų procesinių sprendimų motyvuojamosios dalies matyti, kad atsakovės apskaičiuotų netesybų sumą sumažinti 50 proc. nuspręsta įvertinus tai, jog ieškovės atlikti darbai iš dalies buvo nekokybiški, ieškovė dėl savo pačios veiksmų praleido darbų atlikimo terminus, tačiau atsakovės ir užsakovės UAB ,,MO Garden 1“ 2023 m. balandžio 18 d. susitarimą dėl darbų apimčių sumažinimo iki jau faktiškai ir kokybiškai atliktų darbų (t. y. iš esmės jų sudarytos rangos sutarties nutraukimą) lėmė ne ieškovės vėlavimas atlikti darbus ar jų kokybė, o atsakovės elgesys, neinformavus užsakovės, kad fasado įrengimo darbai bus atliekami pasitelkiant subrangovę (t. y. ieškovę). Apeliacinės instancijos teismas vertino, kad užsakovės ir atsakovės anksčiau fiksuoti ieškovės netinkamai atliktų darbų trūkumai ir vėlavimas atlikti darbus neturėjo reikšmingos įtakos objekto statybos darbų eigai, o Sutarties nutraukimas nelėmė atsakovės nuostolių, atitinkančių visą įskaitytą delspinigių sumą.

Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais motyvais, konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai iš esmės tinkamai aiškino ir taikė pirmiau aptartas materialiosios teisės normas, reglamentuojančias aiškiai per didelių netesybų sumažinimo pagrindus, nenukrypo nuo kasacinio teismo praktikos dėl tokių netesybų mažinimo kriterijų taikymo ir įrodinėjimo naštos paskirstymo sprendžiant šį ginčo klausimą.

**Dėl delspinigių priteisimo, kai ginčijama pagrindinė prievolė**

Kasaciniame skunde keliamas klausimas, ar yra pagrindas priteisti delspinigius, apskaičiuotus iki kreipimosi į teismą dienos, kai byloje kyla ginčas dėl pagrindinės prievolės, jos apimties. Kasaciniame skunde nurodoma, kad atsakovė iki teismo sprendimo priėmimo objektyviai negalėjo žinoti tikslios mokėtinos sumos ieškovei, nes prievolės galutinis dydis buvo ginčijamas ir iš esmės nustatytas tik teismui pasinaudojus diskrecija sumažinti atsakovės apskaičiuotas netesybas. Prievolės dydžio neapibrėžtumas šioje byloje buvo objektyvi teisinė aplinkybė, kurią lėmė teismo atliktos Sutarties sąlygų taikymo korekcijos, o ne skolininkės nesąžiningumas ar delsimas. Dėl to, atsakovės teigimu, teismas nepagrįstai priteisė ieškovės naudai 2 514,56 Eur delspinigius.

Ieškovė šioje byloje prašė priteisti iš atsakovės skolą už atliktus darbus. Kaip minėta, šalys susitarė, kad atsakovė, neatlikusi mokėjimo laiku, už kiekvieną uždelstą dieną moka 0,02 proc. dydžio delspinigius, skaičiuojamus nuo laiku nesumokėtos sumos (Sutarties 15.12 papunktis). Dėl to ieškovė nuo atsakovės laiku neapmokėtų sąskaitų už atliktus darbus sumos apskaičiavo nurodyto dydžio delspinigius (iš viso 3 782,37 Eur) už pradelstas 180 dienų, atsižvelgdama į tokiam reikalavimui nustatytą sutrumpintą ieškinio senaties terminą (CK 1.125 straipsnio 5 dalis). Atsakovė neginčijo ieškovės nurodytos delspinigių sumos apskaičiavimo, o nuo visų ieškovės pareikštų reikalavimų (įskaitant ir reikalavimą priteisti delspinigius) gynėsi keliais pagrindais: 1) atsakovės, kaip užsakovės, teise pagal Sutartį sulaikyti dalį mokėjimų (t. y. 16 360,56 Eur), taip pat tuo, kad ieškovė nepagrįstai į skolą įskaičiavo atsakovės sulaikytą 3 252,38 Eur sumą už atliktus darbus kitame objekte (Linkmenų g.), dėl kurių ginčas šioje byloje nekeliamas; 2) atsakovės atliktais priešpriešinių reikalavimų įskaitymais (t. y. dėl 94 044,81 Eur delspinigių už laiku neatliktus darbus ir dėl 93 174,45 Eur skolos už atsakovės nupirktas medžiagas).

Priešpriešinio reikalavimo įskaitymas yra vienas iš įstatyme nustatytų prievolės pasibaigimo būdų (CK 6.130 straipsnio 1 dalis). Kaip nurodoma kasacinio teismo praktikoje, įskaitymas – vienašalis sandoris, jam pakanka vienos prievolės šalies pareiškimo, kuriuo apie įskaitymą pranešama kitai šaliai (CK 6.131 straipsnio 1 dalis). Įskaitymo teisinės pasekmės atsiranda, t. y. prievolė pasibaigia nepriklausomai nuo kitos prievolės šalies valios ir požiūrio į tokį kontrahento veiksmą, jei kitai prievolės šaliai kontrahentas praneša apie šį teisinį veiksmą ir egzistuoja CK 6.130 straipsnyje įtvirtintos įskaitymo sąlygos (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 14 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-335-469/2019 28 punktą). Nors įskaitymas atliekamas nepriklausomai nuo to, sutinka kita prievolės šalis su tokiu prievolės pasibaigimo būdu ar ne, kita prievolės šalis turi teisę ginčyti įskaitymo pagrįstumą teisme, įrodinėdama, kad nebuvo įstatyme nustatytų sąlygų, būtinų atliekant įskaitymą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-514-219/2018, 32 punktas).

Teismui pripažinus įskaitymą visą ar iš dalies neteisėtu, toks vienašalis sandoris laikomas negaliojančiu ab initio (nuo jo sudarymo momento) (CK 1.95 straipsnio 1 dalis). Taigi, atitinkama prievolė ar jos dalis, kurią buvo siekiama užbaigti minėtu būdu, laikoma galiojančia.

Nagrinėjamu atveju pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai atsakovės atliktus vienašalius įskaitymus pripažino iš dalies negaliojančiais ir priteisė ieškovei iš atsakovės atitinkamo dydžio skolą už atliktus darbus. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kas pirmiau išdėstyta šioje nutartyje, konstatuoja, kad ieškovės reikalavimas dėl skolos priteisimo iš dalies pagrįstas, todėl ji pagal Sutartį turi teisę skaičiuoti delspinigius už laiku neįvykdytą pagrindinę prievolę nuo to momento, kai buvo pažeista prievolė. Dėl to, teisėjų kolegijos vertinimu, apeliacinės instancijos teismas pagrįstai atmetė atsakovės argumentus, kad jos skola ieškovei atsirado tik po teismo sprendimo priėmimo ir dėl to ieškovė neturėjo teisės į delspinigius.

Pažymėtina, kad kasaciniame skunde neteisingai nurodoma, jog kasacinis teismas laikosi pozicijos, kad kai ginčas dėl pagrindinės prievolės yra esminis, delspinigių priteisimas už laikotarpį, kai ši prievolė buvo ginčijama, yra nepagrįstas. Atsakovė remiasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 16 d. nutarties civilinėje byloje

Nr. 3K-3-157-684/2016 16 punktu, tačiau jame yra nurodyta taip: „<...> netesybos yra išvestinė prievolė iš pagrindinės, t. y. ji gali atsirasti tik tada, kai skolininkas neįvykdo arba netinkamai įvykdo pagrindinę prievolę. Teismas, nagrinėdamas bylą pagal ieškovo reikalavimą priteisti delspinigius, turi aiškintis ne tik aplinkybes, susijusias su netesybų (delspinigių) nustatymu, jų dydžiu ir kt., bet pirmiausia turi nustatyti, ar pagrindinė prievolė, kurios įvykdymui užtikrinti nustatytos netesybos, yra galiojanti, ar skolininkas tinkamai įvykdė pagrindinę prievolę, ar nėra ginčo dėl pagrindinės prievolės, ir kitas reikšmingas aplinkybes. Civilinėje byloje dėl delspinigių priteisimo aplinkybės, susijusios su pagrindinės prievolės įvykdymu, įeina į įrodinėjimo dalyko sudėtį <...>." Šiuo atveju bylą nagrinėję teismai, kaip minėta, pirmiausia išsprendė šalių ginčą dėl pagrindinės prievolės galiojimo, o nustatę iš atsakovės priteistiną skolos už ieškovės atliktus darbus dydį, apskaičiavo ir atitinkamą ieškovės naudai priteistinų delspinigių sumą.

Taigi, teisėjų kolegijos vertinimu, kasaciniame skunde nurodyti argumentai nesudaro pagrindo konstatuoti, kad bylą nagrinėję teismai, priteisdami iš atsakovės delspinigius ieškovei, netinkamai aiškino ir taikė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias delspinigių skaičiavimo taisykles, ir (ar) nukrypo nuo nurodytos kasacinio teismo praktikos.

**Dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių**

CPK 93 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas bendrasis principas „pralaimėjęs moka", užtikrinantis šalies, laimėjusios bylą, teisę į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Pagal CPK 93 straipsnio 1 dalį, šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Pagal CPK 93 straipsnio 2 dalį, jeigu ieškinys patenkintas iš dalies, šiame straipsnyje nurodytos išlaidos priteisiamos ieškovui proporcingai teismo patenkintų reikalavimų daliai, o atsakovui – proporcingai teismo atmestų ieškinio reikalavimų daliai.

Taisyklės „pralaimėjęs moka" taikymo išimtis reglamentuojama CPK 93 straipsnio 4 dalyje – joje nustatyta, kad teismas gali nukrypti nuo šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, atsižvelgdamas į tai, ar šalių procesinis elgesys buvo tinkamas, ir įvertindamas priežastis, dėl kurių susidarė bylinėjimosi išlaidos. Šalies procesinis elgesys laikomas tinkamu, jeigu ji sąžiningai naudojosi procesinėmis teisėmis ir sąžiningai atliko procesines pareigas.

Kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad CPK 93 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta bendrosios bylinėjimosi išlaidų paskirstymo bylos šalims taisyklės išimtis yra grindžiama priežasties teorija, kuria remiantis bylinėjimosi išlaidų atlyginimo naštos paskirstymui yra reikšmingas toks nesąžiningas šalių procesinis elgesys, kuris būtų bylinėjimosi išlaidų susidarymo priežastis. Šios teisės normos tikslas – neleisti turinčiai teisę į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą šaliai gauti tų išlaidų, kurios atsirado dėl pačios šalies nesąžiningų procesinių veiksmų, atlyginimą. Tokiu atveju bylinėjimosi išlaidų našta turi tekti šaliai, atlikusiai neteisėtus (nesąžiningus) veiksmus. Įstatymų leidėjas tokiu būdu įtvirtina piktnaudžiavimo procesu teisinių padarinių taikymą, kaip drausminimo priemonę, per bylinėjimosi išlaidų paskirstymo institutą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-83-1075/2020, 17 punktas).

Kasacinio teismo praktikoje taip pat pažymėta, kad CPK 93 straipsnio 4 dalies nuostatos yra bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių išimtis, todėl jos negali būti aiškinamos per plačiai – nukrypimas nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių yra galimas tik šių nuostatų expressis verbis (tiesiogiai, aiškiais žodžiais) reglamentuotais pagrindais (netinkamas šalies procesinis elgesys ir kt.). Be to, išskirtinas ir dar vienas šių procesinių nuostatų taikymo aspektas – teismas, nukrypdamas nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, turi argumentuotai atskleisti, koks yra CPK 93 straipsnio 4 dalies taikymo pagrindas, t. y., pvz., aiškiai įvardyti, koks šalies procesinis elgesys šios normos taikymo prasme laikytinas netinkamu ir kokios aplinkybės patvirtina atitinkamo elgesio netinkamumą (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d.

nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-66-469/2020 16 punktą). Atsižvelgiant į CPK 93 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos teisės normos išimtinį pobūdį, jos taikymo pagrindas gali būti ne bet koks netinkamas procesinis elgesys, bet toks, kuris nekelia abejonių dėl jį atlikusios šalies nesąžiningumo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-83-1075/2020, 18 punktas).

Taigi, tam, kad būtų pagrindas nukrypti nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, teismas privalo nustatyti ir identifikuoti CPK 93 straipsnio 4 dalyje nustatytas šios normos taikymo sąlygas. Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad vien aplinkybė, jog byloje buvo iš dalies patenkinti ieškinio ir priešieškinio reikalavimai, kurie pagal savo esmę yra lygiaverčiai, nenustačius pirmiau paminėtų CPK 93 straipsnio 4 dalies taikymo sąlygų, savaime nesudaro pagrindo nukrypti nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. liepos 14 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-701/2023 132 ir 133 punktus).

Nagrinėjamu atveju pirmosios instancijos teismas nustatė, kad ieškovė už advokato teisinę pagalbą sumokėjo: 2 000 Eur už įrodymų rinkimą ir dubliko parengimą, 1 000 Eur už patikslinto ieškinio parengimą ir atstovavimą teismo posėdžiuose, taip pat apmokėjo dvi sąskaitas po 300 Eur už atstovavimą teismo posėdžiuose. Atsakovė patyrė 1 800 Eur dydžio bylinėjimosi išlaidas už atsiliepimo į ieškinį parengimą ir apmokėjo tris sąskaitas po 250 Eur už atstovavimą teismo posėdžiuose. Teismas konstatavo, kad šalių išlaidos atitinka Rekomendacijose nustatytus dydžius. Atsižvelgdamas į tai, kad iš esmės patenkinta pusė ieškinio reikalavimų, ieškovės ieškinio tikslinimas po dubliko pateikimo lėmė atsakovės didesnes teisinės pagalbos išlaidas, tačiau abi šalys vienodai nebendradarbiavo su teismu ir dėl to užsitęsė teismo procesas, pirmosios instancijos teismas, vadovaudamasis CPK 93 straipsnio 4 dalimi, nusprendė nepriteisti šalių patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo vienai iš kitos, nes byla iš esmės išspręsta proporcingai kiekvienos iš jų naudai.

Apeliacinės instancijos teismas pritarė tokiai teismo išvadai, nurodydamas, kad ji atitinka teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad ieškovė pirmosios instancijos teisme iš viso patyrė 3 600 Eur, o atsakovė  6 300 Eur bylinėjimosi išlaidų, t. y. pirmosios instancijos teismas padarė rašymo apsirikimą, nurodydamas atsakovės patirtų bylinėjimosi išlaidų dydį (vietoje 6 300 Eur nurodė 2 550 Eur). Tačiau ši aplinkybė, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, savaime neteikia pagrindo paskirstyti bylinėjimosi išlaidas proporcingai patenkintų ir atmestų reikalavimų daliai.

Teisėjų kolegija sutinka su kasacinio skundo argumentu, kad bylą nagrinėję teismai netinkamai taikė CPK 93 straipsnio 4 dalį. Pirmosios instancijos teismas nenurodė, kokie konkretūs atsakovės veiksmai laikytini nebendradarbiavimu su teismu, nenustatė, kaip šie veiksmai paveikė proceso eigą, ir neatliko individualaus šalių procesinio elgesio vertinimo. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad šalys neveikė operatyviai ir neskatino greito proceso, nes visų būtinų įrodymų nepateikė su pagrindiniais procesiniais dokumentais (ieškiniu, atsiliepimu, dubliku, tripliku, patikslintu ieškiniu ir atsiliepimu į jį), todėl bylos nagrinėjimas užsitęsė ir šalys patyrė papildomų bylinėjimosi išlaidų. Tačiau apeliacinės instancijos teismas nenurodė, kokias papildomas išlaidas kiekviena iš šalių patyrė būtent dėl to, kad laiku nepateikė įrodymų, nevertino, dėl kokių priežasčių įrodymai nebuvo pateikti anksčiau.

Iš byloje pateiktų dokumentų matyti, kad atsakovė pirmosios instancijos teisme patyrė šias išlaidas advokato teisinei pagalbai apmokėti: 1 800 Eur už atsiliepimo į ieškinį parengimą, 2 000 Eur už tripliko parengimą, 1 000 Eur už atsiliepimo į patikslintą ieškinį parengimą, 1 500 Eur už pasirengimą ir atstovavimą šešiuose teismo posėdžiuose. Bylos medžiaga nepatvirtina, kad visas šias išlaidas ar jų dalį lėmė atsakovės netinkamas, nesąžiningas procesinis elgesys. Pažymėtina, kad didžioji dalis šių išlaidų (t. y. 4 800 Eur) patirta už procesinių dokumentų, kuriuos atsakovė įpareigota pateikti, parengimą. Likusios 1 500 Eur išlaidos susidarė už pasirengimą ir atstovavimą šešiuose teismo posėdžiuose (t. y. po 250 Eur už kiekvieną teismo posėdį). Iš

bylos medžiagos matyti, kad tik vieną kartą teismo posėdis buvo atidėtas dėl to, jog atsakovė galėtų pateikti papildomus įrodymus tam, kad paneigtų ieškovės iškeltas abejones. Teisėjų kolegijos vertinimu, šiuo atveju nėra pagrindo taikyti CPK 93 straipsnio 4 dalyje nustatytos išimties, todėl, ieškinį patenkinus iš dalies, atsakovės patirtos išlaidos atlygintinos proporcingai teismo atmestų ieškinio reikalavimų daliai (CPK 93 straipsnio 2 dalis).

Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad patenkintos (atmestos) ieškinio reikalavimų dalies ir visų ieškinyje pareikštų materialiųjų teisinių reikalavimų kiekybinė išraiška nustatoma turtinių reikalavimų atveju – pagal ieškinio sumos nustatymo taisykles (CPK 85 straipsnio 1 dalis), neturtinių – pagal pareikštų savarankiškų reikalavimų vienetų skaičių. Jeigu reikalavimai yra skirtingų rūšių ir neįmanoma nustatyti tikslios matematinės patenkintų (atmestų) reikalavimų dalies santykio su visais pareikštais reikalavimais proporcijos, teismas bylinėjimosi išlaidų priteisimo proporcijas nustato vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 9 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-340-415/2016).

Ieškovės patikslinto ieškinio reikalavimų suma – 108 848,98 Eur (105 066,61 Eur skola + 3 782,37 Eur delspinigiai). Apeliacinės instancijos teismui patikslinus pirmosios instancijos teismo sprendimą, kuriuo ieškinys patenkintas iš dalies, ieškovei iš atsakovės iš viso priteista 72 363,55 Eur (69 848,99 Eur skolos + 2 514,56 Eur delspinigių), t. y. patenkinta 66,48 proc. ieškinio reikalavimų, o atmesta – 33,52 proc. Apeliacinės instancijos teismas taip pat nurodė, kad ieškovės reikalavimas dėl atsakovės atlikto 2023 m. vasario 12 d. įskaitymo pripažinimo negaliojančiu patenkintas 31,06 proc., o dėl 2023 m. sausio 21 d. įskaitymo – 50 proc. Teisėjų kolegija pažymi, kad patikslinto ieškinio reikalavimai dėl atsakovės atliktų vienašališkų įskaitymų pripažinimo negaliojančiais yra turtinio pobūdžio, tiesiogiai susiję su ieškovei nesumokėtų sumų priteisimu, nes šių reikalavimų patenkinimo apimtis nulemia ieškovei priteistiną bendrą sumą. Dėl to netikslinga atskirai nurodyti ieškinio reikalavimų dėl įskaitymų pripažinimo negaliojančiais patenkintas ir atmestas dalis procentine išraiška, nes tai neturi reikšmės bylinėjimosi išlaidų paskirstymui.

Minėta, kad ieškovė pirmosios instancijos teisme iš viso patyrė 3 600 Eur, o atsakovė  6 300 Eur bylinėjimosi išlaidų. Taigi, vadovaujantis CPK 93 straipsnio 2 dalimi, ieškovei iš atsakovės priteistina 2 393,28 Eur (3 600 Eur × 66,48 / 100), o atsakovei iš ieškovės – 2 111,76 Eur (6 300 Eur × 33,52 / 100) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Atlikus šalims vienai iš kitos priteistinų nurodytų sumų tarpusavio įskaitymą, atsakovei pirmosios instancijos teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisti nebėra pagrindo, o ieškovė kasacinio skundo neteikė, todėl kasacinis teismas dėl atsakovės negali priimti blogesnio sprendimo, negu yra skundžiama nutartis (CPK 353 straipsnio 3 dalis). Taigi, nors bylą nagrinėję teismai ir netinkamai taikė CPK 93 straipsnio 4 dalį, taip pat nepagrįstai nusprendė, kad nėra pagrindo paskirstyti šalims bylinėjimosi išlaidas proporcingai patenkintų ir atmestų reikalavimų daliai, dėl atsakovės iš esmės šį klausimą išsprendė teisingai.

**Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų kasaciniame teisme paskirstymo**

Teisėjų kolegija, remdamasi tuo, kas išdėstyta, konstatuoja, kad atsakovės kasacinio skundo argumentai nepagrindžia materialiosios ir (ar) proceso teisės normų pažeidimų, dėl kurių reikėtų naikinti ar keisti skundžiamą nutartį. Nors bylą nagrinėję teismai padarė nurodytų teisės normų aiškinimo ir taikymo klaidų, tačiau šalių ginčą išsprendė iš esmės teisingai, todėl atsakovės kasacinis skundas atmestinas, o skundžiama apeliacinės instancijos teismo nutartis paliktina nepakeista. Atmetus atsakovės kasacinį skundą, ieškovė įgyja teisę į bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą, o atsakovės turėtos bylinėjimosi išlaidos kasaciniame procese neatlygintinos (CPK 93 straipsnio 1 dalis). Byloje pateikti dokumentai patvirtina, kad ieškovė už advokato paslaugas rengiant atsiliepimą į kasacinį skundą patyrė 2 500 Eur išlaidų. Ši suma neviršija pagal Rekomendacijas priteistino maksimalaus dydžio, todėl iš atsakovės priteistinas 2 500 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimas ieškovės naudai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

## Rezoliucinė dalis

**nutaria:**

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2026 m. vasario 12 d. nutartį palikti nepakeistą. Priteisti iš atsakovės uždarosios akcinės bendrovės „Embrakus“ (juridinio asmens kodas 304315480) 2 500 (dviejų tūkstančių penkių šimtų) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą ieškovei likviduojamai dėl bankroto uždarajai akcinei bendrovei „Stratonas“ (juridinio asmens kodas 306066405). Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Danguolė Bublienė
Andžej Maciejevski
Egidija Tamošiūnienė